

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

1. An fornicatio sit intrinsece mala, vel tantum mal quia prohibita? Et reprobatur opinio asserens fornicationem simplicem iure natura, seclusa prohibitione Divina Non mœchaberis, esse malam, non ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76432)

ratione ignorantia non fertur eius animus in occisionem Clerici, sed tantum laici. In nostro casu utrobique fertur in occisionem hominis huius, etiam si per errorem putet esse alium. Ita Couarr. 1. par. capitis, Alma mar. et §. 10 n. 15. Gom. 3. var. c. 3. n. 14. Suarez de cens. disp. 45. sect. 6. n. 18. Molina 1. disp. 30. c. 35. Sanch. lib. 9. de matr. disp. 32. n. 27. Iulius Clar. homicidium verum dicitur etiam quibus adde Rebellium de oblig. inst. lib. 3. q. 11. n. 13. qui tamen putat in tali casu homicidam ad minorem restitutionem in foro conscientia obligandum esse. Vide etiam Dicastill. de inst. lib. 2. tit. 2. disp. 7. dub. 8. n. 107. & 108. & quod dictum est de excommunicatione, Rebellas optime putat dicendum esse de irregularitate, sed in alio casu, videlicet, an irregularitatem incurras consulens, vel mandans Petro ut Ioannem occidat, si inde Petrus occisus est. Et quidem te non incurrit irregularitatem ex homicidio voluntario certum est, postquam quod non habueris expressam voluntatem, ut Petrus in ea occasione constitutus occideretur. Ut advertit Suarez disp. 44. sect. 3. num. 17. Coninch disp. 19. dub. 7. n. 66. Sed an incurras irregularitatem ex homicidio casuali, non est ita constans apud Doctores. Et questio procedit casu quo probabiliter suspicaris Petrum gravi periculo suae occisionis exponi. Negat Valquez 1. 2. disp. 200. n. 45. Henriquez lib. 14. c. 16. Gaspar Hurtado, disp. 2. de irreg. diff. 6. n. 22. eo quod tuum consilium, seu mandatum non dirigitur ad occisionem Petri, sed ad occisionem Pauli, neque tu consulis, aut mandas Petro, ut seipsum occidat, aut ab alio occidatur. Ergo irregularitas statuta à iure aduersus consulentem, & mandantem homicidium te ligare non potest. Scio contrarium docere communem sententiam teste Nauarros, c. 27. n. 233. Suarez disp. 44. sect. 3. n. 18. Coninch disp. 18. dub. 8. n. 47. Auila 7. part. disp. 6. sect. 1. dub. 5. concl. 4. & aliis. Quia negari non potest te causam voluntariam fuisse tuo consilio, ut Petrus in eo periculo constitueretur & occideretur à Ioanne; ergo irregularis es non quatenus formaliter consulis, aut mandas homicidium, sed quatenus homicidij causa fuiti tuo mandato, & consilio.

3. Sed opinio negatiua est satis probabilis. Et quidem irregularitas est iudiciali iure ob mandatum, aut consilium, quo quis imperat, aut consulit alicui, ut sibi manus violentas afferat, aut alteri, quod in praesenti casu non accedit, sed oppositum, nam nec dominus est auctor ei, quem seruus suus aggreditur, ut eum perimat, nec seruo ipsi seipsum ut perdat, nam vere causam non apponit, ex se ordinatam ad homicidium nec independentem à voluntate aliena, quod tamen esset necessarium; ut seipsum diceretur occidere. Deinde non est dominus directe necis illatae seruo suo, vel inferens eam causa, nam ei non est pro fine proposita, sed Ioannis, à quo ille est victus. Non indirecta in causa, nempe in consilio, aut mandato; nam cum dominus seruum suum nesciret viribus Ioanni esse imparem, ei venire in mentem non potuit, quod in iis penis adhaeresceret quas per illum de Ioanne repeti mandabat. Baunys in theol. mor. tom. 2. tit. 1. q. 33. putat in tali casu debere ab Episcopo reum dispensationem postulare, & Episcopum posse dispensare. Sed ego puto probabiliter dispensatione non egere.

4. Et tandem hic obiter pro curiosis assero, quod si quis intendat occidere, aut enormiter percutere aliquem Clericum determinatum, v.g. Ioannem, & casu errans percutit Petrum etiam Clericum, illa percussio non erit referuata, quia hic & nunc prout exercetur contra Petrum, non est voluntaria, proinde in ordine ad Petrum non erit mortaliter peccaminosa (suppono sufficientem diligentiam adhibitam fuisse ne Petrus laedatur) & licet sit mortalis, quatenus procedit ex parua voluntate percutiendi Ioannem, tamen cum effectu non fuit laesa respectu Ioannis. Ita Castus Palaus, tom. 1. tit. 2. disp. 1. punct. 17. n. 3. Suarez de cens. disp. 22. sect. 1. n. 54. Sanchez lib. 9. de matr. disp. 32. n. 27. Bonacina de cens. disp. 1. q. 2. punct. 1. n. 20. contra Couarruiam, & alios; proinde probabiliter secundum hos Doctores aio, talem hominem ita percutientem non incurrit excommunicationem, & per consequens percussorem illum non esse referuatum. Et haec omnia docet etiam Bardi in selectis lib. 6. qu. 7. n. 3.

Sup. hoc in tom. 5. tit. 1. ref. 16. §. vlt. post medium, à versu contra verbum & in alio §. eius annot.

In indice primo huius Tom. 8. lege Apendicem ad hunc Tract. 5. ubi inuenies alias plures Diffic. mistas, & dispersas per alios Tom. Tract. & Res. quae simul pertinent ad hunc Tract. 5. de Homicidio, & Mutilatione.

TRACTATUS SEXTUS DE ALIQVIBVS CASIBVS

CIRCA MATERIAM LVXVRIÆ.

RESOLVTIO PRIMA.

An fornicatio sit intrinsecè mala, vel tantum mala quia prohibita?

Et reprobat opinionem asserens fornicationem simplicem iure naturae, seclusa prohibitione diuina. Non mechaeris, esse malam, non tamen habere malitiam, & inordinationem mortalem, sed venialem, mortalem vero habere ex solo iure diuino.

Et notatur tamen pro praxi supradicta difficultatis posse dari ignorantiam inuincibilem de simplici fornicatione, saltem apud certas gentes desitutas Doctores, & scientia rerum moralium.

Et quid de surdis, & mutis à natiuitate inter Christianos. Tom. VIII.

nos ignorantibus fornicationem esse illicitam, & si qua tamen persona amens, & puella vim patiens fornicationis actum committerent, an peccent?

Idem, quod dictum est supra de fornicatione, dicendum est etiam de pollutione. Ex part. 9. tract. 9. & Misc. 4. Ref. 60. alias 59.

§. 1. **N**ON esse intrinsecè malam, docet nouissimè Ioannes Caramuel in Theolog. Moral. lib. 3. numer. 1600. ubi sic ait: Si Deus fornicationem non interdixisset, non esset mala, nec peccatum. Et ut puto euidenter ostendam, quia si duorum solutorum commixtio secundum se peccaminosa est, vel quia naturaliter mala ipsis, vel quia

Sup. hoc supra in tr. 17 Ref. 30. §. 6. perum, prope finem.

M quia

quia naturaliter mala proli, neutrum potest dici; ergo. Non primum, quia saepe contingit esse utriusque salubrem, & in tali casu non est utriusque naturaliter mala: accedit quod si quando infalubris dicitur, cum grauius iniubris non sit, non potest esse grauius peccaminosa. Nec poterit dici secundum; fornicatio enim mala proli non est, primum enim non potest dici mala physice, quae in causa ut homo, qui alius in rerum natura non esset, producat, quia si iniurius homini, qui illum occidit, beneficus omnino qui illum gerat; imò beneficentior genitor, quam iniurius occisor; iste enim non potest facere, quod homo qui est, omnino non sit, at ille efficit, ut qui omnino non est, esse incipiat. Aliqui ad educationem recurrunt; fatentur enim ipsam fornicationem esse proli physice vitalem, sed nociuam moraliter, sed hoc est verbis solis obcludere; nam si Augustinus dixit melius esse damnari quam annihilari, item diceret melius esse proli male educatam esse, quam absolute in rerum natura non esse. Er sanè malam prolium educationem potius ex paupertate, quam ex fornicatione subicitur; Principium enim nothos optime educatos videmus, cum tamen nulli disciplinati mores inter homines viles, & mendicos. Porius igitur pauperum matrimonia venient condemnanda, quam diuitum fornicationes. Sed inquam esse per accidens, quod filij illegitimi Principum bene educantur; dicunt, non tamen probant, vetosimilium enim videtur esse per se, quod filij pauperum male educantur. Sed esto, sit inter diuites bona nothorum educatio omnino accidentalis, ergo si per accidens contingit quod filij fornicarij Principum bene educantur, etiam per accidens contingit quod parentes fornicantes non peccent, & probo sic: Ideò fornicatio interdicitur, quia ex illa mala prolium educatione sequitur: ergo si hæc non sequeretur, non interdiceretur illa: finis igitur huius inhibitionis bona educatio est; atqui probabile est, quod quando finis cessat per accidens in aliquo particulari, lex etiam cessat per accidens in particulari; ergo siquidem admittunt quod finis legis fornicationem prohibentis soleat in aliquo particulari cessare per accidens, admittendum omnino est ipsam legem cessare. Si dicas cessante sine legis in particulari, cessare legem in particulari, non quidem diuinam, sed humanam, putabis te aliquid dicere, & nihil omnino dices; legem enim humanarum finis aliquando vniuersaliter cessat; at naturalium non aliter quam per accidens & in particulari cessare potest. Patet in homicidio indirecto parrato: inuasorem enim occidere possum non obstante quinto præcepto Decalogi; tunc enim per accidens, & in particulari cessat præcepti finis, adeoque etiam ipsum præceptum, nec dabitur casus in quo legis naturalis finis cesset vniuersaliter. Tunc sic nulla ratione naturali ostendi potest simplicem fornicationem esse malam, & tamen malam esse in sacris litteris asseritur: ergo dicendum est non esse malam intrinsecè, & ex natura sua, sed extrinsecè ratione interdictionis, idè quod non esse prohibitam, quia mala, sed potius malam solummodo esse, quia prohibita. Hucusque Caramiel.

2. Sed hic fuit error Martini de Magistris, contra quem insurrexit tota Schola Theologorum: & idè aduersus sententiam Caramielis vide Vigiers de iustis tractat. de Temperantia. cap. 3. dub. 6. numer. 33. Lagmann lib. 3. sect. 4. numer. 10. Texedam tom. 1. lib. 2. tractat. 3. controuers. 5. numer. 28. Fagundes in Decalog. tom. 2. lib. 6. cap. 1. numer. 8. Diacastillum de iustis. lib. 1. disputat. 3. dub. 16. numer. 239. Aesorium tom. 3. lib. 3. cap. 4. quæst. 1. Lef-

sum lib. 4. cap. 3. dub. 7. numer. 50. Syluium vbi supra, & alios communiter. Dicendum est itaque, fornicationem esse intrinsecè malam, & idè non solum prohibitam iure positivo, ac diuino, sed etiam iure naturali. Rationes videbis apud citatos Aethores.

3. Nec obstat, quod aliquis forsitan opponet, melius scilicet esse proli sic esse, quam non esse; quia plus non simpliciter parentes proli iuxta naturalis rationis dictamen, supposito quod velint generationi operam dare, quem præbere ipsum esse: dicit enim ratio causam non satisfacere officio suo, dando esse effectui, sed insuper ei incumbere, seu eius esse muneris, procurare media opportuna, quibus esse illud conuenienter suae naturae promouetur, ac conferretur, quando id potest; neque alia causa ad hoc per se est ordinata; quod passim obseruatur in plerisque etiam animalibus brutis. Hanc autem ordinem, & modum præuaricantur fornicatores: quantum enim est ex ratione talis generationis, priuant prolem hoc bono, videlicet debite educatione, & instructione ad statum perfectum. Deinde, non tantum militat contra bonum proli, sed etiam contra commune bonum humani generis; quia si fornicatio licita foret, passim proles negligenter; unde non posset non sequi summa consilio, perturbatio, & ignorantia in humano genere. Neque à peccato excusatur fornicatio, idè quod aliqui fortassis particulariter proli de educatione prouideant medio extraordinario; quia hoc per accidens sit, & sic finis legis vniuersaliter obtineri non potest, neque enim legi satisfacit quis, vel ab eius violatione excusatur, quando illa ob vniuersalem finem lata est, si opus non præstet, quamuis per aliam viam conatur, finem legis assequi.

4. Ex dictis sequitur, & refutata manet opinio Durandi in 4. distict. 33. qu. 2. numer. 10, qui asserit quod fornicationem simplicem iure naturae seclula Dei prohibitione, Non machaberis, esse malam: non tamen habere malitiam, & inordinationem mortalem, sed venialem, mortalem verò habere solum à iure diuino, quo prohibetur, & fundamentum illius erat, quia fornicatio simplex non meretur mortem æternam secundum legem naturalem, quia lex naturalis nihil dicit, nec nominat de morte æterna, & idè totam malitiam mortalem habet ex iure diuino plurimis locis expresso. Sed hoc fundamentum Durandi (quod illius verbis retulimus) futile omnino est, factis enim ostendimus hanc inordinationem ex natura ductu esse grauem, & mortiferam, cum sit directè contra finem generationis humanæ, qui est intra speciem suam generare prolem perfectam; perfecta autem esse non potest proles humana, nisi ex matrimonio oritur, & planè si leuis esset ex natura sua, ins diuinum superueniens grauitatem illi non adderet, sed relinqueret in suo gradu: nam Deus prohibens aliquid iure diuino, non facit illud grauius, quam erat, sed grauitatem indicat: non enim idè grauius prohibetur, quia grauius prohibet, sed idè grauius prohibetur, quia de se, & ex sua natura graue est. Deinde ex fundamento Durandi sequeretur neque homicidium, neque adulterium, neque sodomiam esse peccata mortifera natura sua, seclula prohibitione diuina, cum lex naturalis nihil dicat, nec nominet de morte æterna, quod omnino absurdum est: videmus enim nonnullos barbaros, in quibus lumen naturale videtur conspexitur seuerissimè furta homicidia, adulteria, & sodomiam punire, eo solum, quia lumen naturæ dicitur hæc esse grauissima mala digna, quæ seuerissimis supplicis puniantur.

5. Nota tamen hic pro praxi, posse dari ignorantiam inuincibilem de fornicatione simpliciter, saltem apud certas gentes desitutas Doctoribus, & scientia rerum moralium; nam etsi precepta Decalogi deducantur ex principiis per se notis, ut bonum amplectendum, malum fugiendum, & huiusmodi; tamen, quia non ita euidenter deducuntur; aliqua potest in hac cadere ignorantia probabilis. Quod enim fornicatio inferat damnum proli futurae, seu nasciturae, non ita facile ab omnibus perspicue cognoscitur. Quod inferatur iniuria in corpus mulieris, quando saltem ipsa consentit, vix estimari potest in soluta; unde nihil mirum, si possit cadere in hominem iusta ignorantia. Dixi, saltem apud certas gentes desitutas, &c. Quia apud Christianos degentes in Ciuitatibus, & Oppidis, in quibus sunt aliquando Conciones, instituntur pueri Christiana Doctrina, visitationes Episcoporum frequentantur, & cognitio aliqua traditur rerum ad finem pertinentium; vix credibile est posse dari eiusmodi ignorantiam, vt cum Angelo, Syluestro, & Nauarro tenet Azorius. Denique facillius potest ignorare fornicationem cum meretricibus expositis non esse peccatum, quam cum muliere vaga; multi enim vulgares homines sunt, qui nesciunt distinguere inter peccata permissa, vel non prohibita quoad penam, & non quoad culpam, & ex eo, quod non punitur fornicatio simplex, sed impune permittuntur meretricibus, putant etiam non esse peccatum ad eas accedere. Quod etiam in Ciuitatibus aliqui bene instructis in fide, & Religione, per sepe locum habet, vt bene norunt Confessarij. Vide Trullench in Decalog. 1. 2. lib. 6. c. 1. dub. 2. m. 3. cum Doctoribus citatis, quibus adde Syluium in 2. 2. D. Thomae q. 1. 4. art. 2.

6. Constat in supra dicta primò. Cum enim Durandus in 4. dist. 33. qu. 2. existimauerit (quamuis non sine graui errore) non autem fornicationem esse contra ius naturale, quanto magis id existimare possunt homines plane rudes, & quidem absque culpa, si nullum habeant instructorem? Secundò: quamuis precepta Decalogi deducantur ex principiis per se notis, non omnia tamen illic prohibita tam clarè deducuntur, vt nulla possit de aliquibus esse ignorantia probabilis: nam quod fornicatio inferat damnum proli nasciturae, non facile ab omnibus cognoscitur. Tertio meretricibus interdum publicè exponuntur, & permittuntur; homines autem agrestes, & prudentiorum doctrina destituti non bene discernunt inter ea; quae permittuntur tanquam minus mala, & ea quae tanquam licita exercentur. Verùm inter Christianos non apparet aliquem posse (saltem ordinariè) excusari pro ignorantia à fornicatione; cum satis iam sit praedicatum, praediceturque frequenter, quod fornicatio sit peccatum mortale. Dico, saltem ordinariè; si quis enim inter Christianos, mutus, & surdus à natiuitate ignoraret fornicationem esse illicitam, partim ex eo, quod sit duri, agrestisque ingenij; partim quia nullus eum instruxit, neque (cum aliis scientibus, ac fortassis etiam inducentibus esset fornicatus) quisquam eum reprehenderit; forte excusari posset per ignorantiam.

7. Nota etiam ex superius dictis contra Caramuelem, fornicationem esse per se malam, neque villo vnquam casu posse esse licitam; cum cargat conuenienti modo, & ordine, quem natura ad educationem, & promotionem prolis instituit, ac requirit. Quapropter etsi mors cupiam intentaretur, nisi ad mulierem non suam accederet: non liceret ei accedere, vt nec si accedendo, posset quantumcumque bonum procurare toti Patriae: quia non sunt faciendae mala vt eueniant bona. Si qua tamen persona amens, fornicationis actum committeret, aut si qua puella per vim, prorsus iniusta violaretur; non peccaret, quia deesset voluntarium, imò nec propriè foret actus fornicarius ex parte vel amentis, vel puella vim passæ, cum fornicatio importet congressum

voluntarium. Obseruat autem Toletus lib. 5. cap. 10. & Rodriguez part. 5. c. 2. num. 1. id quod de puella vim passa dicitur, non habere locum ex parte agentis: eo quod agens non agit absque consensu. In consensu autem est peccatum mortale.

8. Item quod dictum est de fornicatione, dicendum est etiam de pollutione contra eundem Caramuelem loco citato n. 1603. assentem, quod si Deus mollities non interdixisset, numquam esset mala, saepe esset bona, & aliquando obligatoria sub peccato mortali. Sed haec opinio respuenda est, sicut de fornicatione diximus, & scio viros doctos has opiniones censura Theologica inuendas esse, existimare, quia adeo vehementer est delectatio, quae in seminis effusione sentitur, vt illam homines tanquam bonum naturale vehementer sensibile maxime prosequantur, & propterea natura in omni euetu illius administrationem illis prouidè denegauit, si enim in aliquo casu eam illis concederet, euidentissimum periculum foret, vt homines ea passione abrepti sibi persuaderent causam passim iustam illius procurandae habere: atque ita semen prodigerent, indeque fornicationes, adulteria, sodomiae, & vniuersa alia luxuria vitia pullularent, & hanc ipsam rationem assignauit etiam Abulensis c. 5. qu. 84. in Matthaeum, & addunt, non sic contingere in membri abscissione, quia dolor ipse in causa erit, vt non sibi persuadent, illam sibi facile licere, vt de se manifestum est. Huic ergo rationi adhaerere, est enim bona, & plenè satisfacit, nec valet consequentia, quam aliqui in hunc modum inferebant; licet pollutionem desiderare ob sanitatem: ergo licet eam procurare ob eandem sanitatem. Sicut non valet etiam ista, licitum est desiderare mortem huius hominis iniqui: ergo licet illam procurare; nec etiam ista licitum est desiderare esse martyrum: ergo licitum est se occidere illius desiderij causa. Vide Sanchez de Matr. lib. 9. disp. 17. n. 16. Layman lib. 3. n. 15. & DD. citatos, quibus adde Ioan. Henriquez in 99. pract. sect. 8. quast. 7.

RESOL. II.

An sit peccatum mortale, optare vt fornicatio sit licita?
 Et an hic actus, comederem carnes in Quadragesima, si Ecclesia non prohibuisset, careat culpa?
 Et quid, si quis diceret, occiderem inimicum, si hoc non esset peccatum, aut offensa Dei, & similia, an careant culpa?
 Et quid est sentiendum, si diceret, occiderem inimicum, si supplicium, aut infamiam non timerem? Ex part. 3. tit. 6. & Mile. 2. Ref. 47.

§. 1. Non semper esse peccatum mortale optare vt id, quod est intrinsecè malum, non esset malum, sed licitum, sed attendendum esse ex quo sine quis moueatur, docet Valquez in p. 2. disp. 116. c. 2. in fine, & ideo si quis id optaret, ex eo quod videretur ob suam fragilitatem sapius incidere in peccatum, non esset mortale.

2. At contrariam sententiam docet Azorius tom. 1. lib. 4. c. 6. qu. 10. Sanchez in sum. 1. lib. 1. c. 2. n. 13. Mol-felus in sum. 1. 1. r. 8. c. 8. n. 49. & alij; quia bonum totius naturae, ac ordinis naturalis non potest postponi, ac eius immutatio, quae grauissimum malum est, desiderari ob particulare leuius bonum.

3. Notandum est etiam hic obiter, vt aliam similem Quoad con-
 attingamus quaestionem, quod Layman in Theol. mor. tantum in
 lib. 1. r. 3. c. 6. n. 10. Sanchez, & Azor. vbi supra, asse- hoc §. in rō
 runt consensum conditionalem non esse mortalem, 6. tt. 1. ex do-
 & trina Ref. 56. §. Quoad
 quando versatur circa res solo iure positio prohibitas, secus verò si versetur circa ea, quae iure naturali sunt
 interdicta; & ideo hic actus, comederem carnes in Qua- autem
 dragesima,
 M 2

Sup. hac vi
 puella, lege
 infra doctri-
 nam Ref. 4.
 §. 5.

Quoad con-
 tantum in
 hoc §. in rō
 6. tt. 1. ex do-
 & trina Ref.
 56. §. Quoad
 secus verò si
 autem

